

BİR SÖZLÜ TARİH ÖRNEĞİ: VAN-ERCİŞ ULUPAMİR (KIRGIZ) KÖYÜ*

AN EXAMPLE OF ORAL HISTORY: VAN-ERCİŞ ULUPAMİR (KYRGYZ) VILLAGE

Kenan BAŞ**, Halil TOKCAN***

Geliş Tarihi/Received:07.02.2025

Kabul Tarihi/Accepted:11.06.2025

BAŞ, Kenan- TOKCAN, Halil, (2025), "Bir Sözlü Tarih Örneği: Van-Erciş Ulupamir (Kırgız) Köyü", Belgi Dergisi, S.30, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2025/II, ss. 305-324.

Öz

Bu çalışma Van ilinin Erciş İlçesine bağlı Ulupamir Köyünde yaşayan Kırgız Türklerinin yaşamlarına dair veriler elde etmek ve buna bağlı olarak güvenilir ve doğru analizler yapabilmek amacıyla oluşturulmuş nitel bir çalışmadır. Sözlü tarih yönteminin kullanıldığı araştırmacının çalışma grubunu, 1982 yılında Pakistan'dan Türkiye'ye göç eden ve mevcut durumda Van'ın Erciş ilçesine bağlı Ulupamir Köyünde yaşayan 50 yaş ve üstü, 20 Kırgızlı Türk erkek katılımcı oluşturmaktadır. Gönüllülük esasına bağlı olarak yürütülen çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt, kartopu ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı çalışmada veriler, odak görüşmesi yolu ile katılımcılarla yüz yüze gerçekleşen bir görüşme ortamından elde edilmiştir. Verilerin analizinde, betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular genel olarak incelendiğinde: Ulupamir köy halkının siyasi ve sosyal sebeplerden ötürü önce Afganistan'a oradan da yine siyasi, kültürel ve iklim faktörlerine bağlı olarak çeşitli nedenlerden ötürü Pakistan'a zorunlu göç etmek zorunda kaldıkları; Daha sonra Hacı Rahmankul Kul Han'ın (Rahmankul Cabbarkuoğlu) önderliğinde Kırgızların soyunun devamı için alınan göç kararı ile aksakallılar meclisinin önce Amerika'ya sonra Türkiye'ye başvurdukları; ancak asimile olma endişesiyle Pakistan devlet başkanı olan Ziyâülhak'ın teşvikleri ile rotalarını Türkiye'ye çevirdikleri; 1981 yılında Türkiye Cumhuriyeti devlet başkanı Kenan Evren döneminde Türkiye'ye getirildikleri; Van-Erciş'te yer alan Kırgız köyüne "Ulu Pamir" isminin verilmesinde ata toprağı Pamir bölgesinin esin kaynağı olduğu; Türkiye'ye geldikten sonra en çok işsizlik konusunda zorluk yaşadıkları; sonuçlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte katılımcıların, eğitime destek, köyde işsizliğin giderilmesi, hayvancılığın ve kültürel faaliyetlerin desteklenmesi, geçmiş dönemlerden günümüze süregelen arazi sorunlarının çözüme kavuşturulması; köydeki sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi ve bölgeye yönelik tarım politikalarının geliştirilmesi konularında Türkiye Cumhuriyeti Devletinden beklentileri oldukları yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırgız Türkleri, Ulu Pamir, Kırgız Köyü, Van.

*Bu çalışmaya yazarlar eşit oranda katkı yapmışlardır.

** Doç. Dr. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Patnos Sosyal Hizmetler Yüksekokulu/Sosyal Hizmet Bölümü, Sosyal Hizmet ABD, kenanbas2301@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0003-4253-2323>).

*** Prof. Dr. Gazi Üniversitesi/Gazi Eğitim Fakültesi/Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü/Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, haliltokcan@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0002-0312-2471>).

Abstract

This study is a qualitative study designed to obtain data on the lives of Kyrgyz Turks living in Ulupamir Village of Erciş District of Van Province and to make reliable and accurate analyses accordingly. The study group of the research in which the oral history method was used consists of 20 Kyrgyz Turkish male participants aged 50 and over, who migrated from Pakistan to Türkiye in 1982 and currently live in Ulupamir Village of Erciş District of Van. In the study carried out on a voluntary basis, purposeful sampling methods such as criterion, snowball and convenient sampling were used. In the study in which personal information form and semi-structured interview form were used as data collection tools, data were obtained from an interview environment conducted face to face with the participants through focus group interview. Descriptive analysis method was used in the analysis of the data. When the findings obtained from the research are examined in general, it is seen that: The people of Ulupamir village were forced to migrate first to Afghanistan due to political and social reasons and then to Pakistan due to various reasons depending on political, cultural and climatic factors; Later, with the decision to migrate under the leadership of Hacı Rahmankul Kul Khan (Rahmankul Cabbarkuoğlu) for the continuation of the Kyrgyz lineage, the assembly of the Aksakal people first applied to America and then to Türkiye; however, with the concern of assimilation, they turned their route to Türkiye with the encouragement of Ziyaülhak, the president of Pakistan; they were brought to Türkiye in 1981 during the period of Kenan Evren, the president of the Republic of Türkiye; the name “Ulu Pamir” was given to the Kyrgyz village in Van-Erciş because of the Pamir region, their ancestral land; and the fact that they experienced the most difficulties after coming to Türkiye was unemployment. In addition, it was determined that the participants expressed their views that they had expectations from the Republic of Türkiye regarding support for education, elimination of unemployment in the village, support for animal husbandry and cultural activities, resolution of land problems that have persisted from past periods to the present; improvement of health services in the village and development of agricultural policies for the region.

Keywords: *Kyrgyz Turks, Ulu Pamir, Kyrgyz Village, Van.*

Giriş

Van ilinin Erciş ilçe sınırları içerisinde yer alan Ulupamir Köyü'nde yaşayan Kırgız Türkleri'nin ataları, siyasi sebepler nedeniyle, 1917 yılında Kırgızistan'dan Sibirya'ya sürgün edilmekten kaçarak, Tacikistan, Çin'in Doğu Türkistan bölgesi, Afganistan'ın Pamir Yaylası ve Afganistan içlerini kapsayan çok büyük ve geniş bir alan içerisinde, defalarca göç etmek zorunda kalmış Kırgız halkının torunlarıdır. Bu halkın uzun yıllar boyunca yaşamış olduğu göç serüveni en nihayetinde Türkiye'nin doğusunda yer alan Van ilinin Erciş ilçesine bağlı Ulupamir Köyü'nde son bulmuştur. Bu halkın göç süreci, etnik yapıları, gelenekleri, görenekleri, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yaşam tarzları bugüne kadar farklı disiplinler ve bilimsel perspektifler açılarından pek çok akademik çalışmaya konu olmuş ve farklı açılardan incelenmiştir¹. Kırgızların göç süreci ve sosyokültürel gelişim tarihleri ile sosyokültürel yaşama uyumları²; Ulupamir köyündeki at yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri³; Kırgız Türklerinin kimlik oluşturma süreçleri ve etnik sınırları⁴; Ulupamir Kırgız Türklerinde Keçe Sanatı⁵; Ulupamir Kırgız Türklerinin yaşatılan gelenekleri ve giyim kuşam gelenekleri⁶; Ulupamir Kırgız Köyü'nün çevre köyler ile sosyo-kültürel uyumları ve sosyal politika gereksinimleri⁷; Ulupamir Kırgızlarında Dini Yaşam⁸; Güvenlik koruculuğu sisteminde Kırgızlar⁹; Ulupamir Kırgız Türklerinde Sosyokültürel Değişim¹⁰; Ulupamir Kırgız Türklerinin siyasi tarihleri ve kültürleri¹¹; Ulupamir Kırgız Ağzı¹² vb. çalışmalar, farklı disiplinler (*Tarih, Edebiyat, Sosyoloji, El Sanatları, İlahiyat, Halk Sanatları, Zooloji* vs.) ve bilimsel perspektifler tarafından yapılan çalışmalardan bazılarına örnek oluşturmaktadır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde Ulupamir Köyü Kırgız Türklerine yönelik eğitim alanında ve sözlü tarih yöntemi ile yapılan çalışma sayısının yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Dolayısıyla araştırmanın farklı bir bilimsel perspektif açısından literatüre ciddi katkı sunacağı düşünülmektedir.

¹ Şirin Yılmaz (2016), Ulupamir Köyünde Halk İnançları ve Halk Hekimliği Uygulamaları. *Millî Folklor Dergisi* 28 / 109, s.187-200.

² Ahmet Keleş (2017), Ulupamir Köyü Kırgızlarının Göç Süreci ve Sosyo-Kültürel Gelişim Tarihi. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük; Muhammed Doğan (2019), Kırgız Türklerinin Ulupamir'e Göçü. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir; Murat Yayabaşı (2023), Ulupamir Köyü Kırgızlarının Yenifakılı İlçesine Göç Süreci ve Sosyo-Kültürel Yaşama Uyumları, Yüksek Lisans Tezi, Kapadokya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Nevşehir.

³ Emre Alarslan (2009), Van ili Erciş ilçesi Ulupamir Köyündeki geleneksel at yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.

⁴ Zarina Urmanbetova (2015), Ulupamir Köyü Kırgız topluluğunun etnik sınırlarını ve kimliklerini oluşturmada göç sürecinin rolü. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

⁵ Sevdâ Yüzüğüldü (2019), Kırgız keçe sanatı (Van İli Erciş İlçesi Ulupamir Köyü Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.

⁶ Ebru Yıldız (2022). Ulupamir Köyü Kırgız Türklerinin yaşayan gelenekleri. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük; Uğur Çaylık, (2024). Ulupamir Kırgızlarının halk kültüründe giyim kuşam geleneği. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

⁷ Şüheda Küçükkaya (2022), Ekosistem perspektifi bağlamında Ulupamir Kırgız Köyü ve çevre köyler arasındaki sosyo-kültürel uyum ve sosyal politika gereksinimleri üzerine bir inceleme. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

⁸ Davut Topcı, (2021). Ulupamir Kırgızlarında dini hayat. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami Araştırmalar Enstitüsü, Ankara.

⁹ Cem Ozan Avcı (2019). Güvenlik koruculuğu sisteminde iskanlı göçmenler: Van Ulupamir Kırgızları örneği. Yüksek Lisans Tezi. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

¹⁰ Ali Rıza Şimşek (2019). Ulupamir Kırgızlarında kuşaklar arası sosyo-kültürel değişim. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

¹¹ Nurullah Çetin, (2017). Van Ulupamir Kırgız Türklerinin siyasi tarihi ve kültürleri. Yüksek Lisans Tezi. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bitlis.

¹² Ayşe Nur Kırgız (2009), Van Ulupamir Kırgız Ağzı Üzerine Derleme Çalışması (İnceleme- Metin- Sözlük), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Sözlü tarih geçmişte yaşanmış olan olayları, bizzat yaşamış, görmüş, şahit olmuş kişilerin belleğinden ve onların hayat hikayeleri çerçevesinden alıp toplayarak bunları kaydetme işidir. Sözlü tarih bir tarih yöntemi olmakla birlikte toplumsal bilimler alanında öteden beri kullanılmakta olan ve giderek yaygınlaşan bir yöntemdir¹³, Ritchie¹⁴ göre sözlü tarih, insan hafızasından tarihi malzeme toplama işidir. Kyvig & Marty¹⁵'ye göre sözlü tarih, geçmiş tarihi olaylarla ilgili bizzat birincil bilgilere sahip bireylerden elde edilen bilginin kaydedilerek, bunun elde edilen veya toplanan bilgilere eklemenin bir yolu olarak tarif edilmiştir. Türkiye'de sözlü tarih 2004 yılından itibaren yenilenen sosyal bilgiler öğretim programında okul dışı öğretim tekniklerinden biri olarak pedagojik kazanımları ile birlikte yerini almıştır. Program çerçevesinde sözlü tarih etkinlikleri öğrencilerin tarihi olay ve olguları anlama ve algılama ve buna paralel olarak öğrencilerin öğrenme becerilerini geliştirmede güçlü bir pedagojik araç olarak görülmüştür. Bu etkinlikler aynı zamanda öğrencilerin zaman ve kronolojik düşünme becerilerini de olumlu yönde etkilemektedir¹⁶. Sosyal Bilgiler dersi bireye içinde yaşadığı toplumu anlatan, o toplumun kültürünü kazandıran, geçmiş şimdi ve gelecek bağlamında ilişkilendirme yaparak milli, bilinç üzerinde etki yapan özel bir derstir¹⁷. Buna bağlı olarak öğrencilerin veya geleceğin mimarı gençlerin içerisinde yaşamış oldukları toplumu iyi tanımaları, bilmeleri, analiz edebilmeleri ve bunun için de geçmişlerini doğru bir şekilde öğrenebilmeleri ve sahip olmuş oldukları kültürel ve değer yapısını doğru bir şekilde günlük yaşamlarına tatbik edebilmeleri gerekir. Sözlü tarih kültür aktarımı yapan ve bunu yaparken de pek çok farklı disiplinin çalışma alanında yararlandığı¹⁸ gerçeği dikkate alındığında Sosyal bilgiler alanında sözlü tarih uygulama ve araştırmalarının öneminin yadsınamayacağı ortadadır. Sosyal bilgiler dersi sözlü tarih yöntemi ile olan yakın ilişki sebebiyle bireysel ve toplumsal gelişmelere yön veren önemli derslerden biri olarak eğitim programları içerisindeki yerini muhafaza etmektedir¹⁹. Sosyal Bilgiler eğitimcileri ve akademisyenlerinin de sözlü tarih yöntemine ilişkin çalışmalarının bu anlamda büyük önem taşıdığı ve alana katkı sunacağı varsayılmaktadır.

Araştırmının Amacı

Bu araştırmanın amacı Van ilinin Erciş İlçesine bağlı Ulupamir Köyünde yaşayan Kırgız Türklerinin yaşamlarına dair veriler elde etmek ve buna bağlı olarak güvenilir ve doğru analizler yapabilmektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıda verilen alt problemlere cevap aranacaktır.

1. Mahalle halkı (Ulupamir) hangi yıl hangi sebeple bölgeye göç ettiler
2. Mahalleye Ulupamir ismi verilmesinin sebebi nedir

¹³ İbrahim Sarı (2007), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

¹⁴ Donald A. Ritchie (2015). Doing oral history. New York: Oxford University.

¹⁵ David E. Kyvig, Myron A. Marty (2000). Yanıbaşımızdaki Tarih. (Çev: Nalan Özsoy). İstanbul: T. V. Y. Y.

¹⁶ Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009a). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. sınıflar öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları; Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009b). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. sınıflar öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları; Kibar Aktın & Hürü Sağlam Tekir (2018). Social Studies Teacher Candidates' Experiences about Doing Oral History, International Online Journal of Educational Sciences, 10(2), 295-310.

¹⁷ Murat Keçe & Zihni Merey (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(1), 110-139.

¹⁸ Kadir Ulusoy (2011), Türk Toplum Hayatında Yaşatılan Kahve ve Kahvehane Kültürü (Bir Sözlü Kültür ve Sosyal Çevre Eğitimi Çalışması), Millî Folklor, 23(89), 159-169.

¹⁹ Ayşegül Tural (2017). Prospective Social Studies Teachers' Attitude towards Oral History Studies. Bartın University Journal of Faculty of Education, 6(3), 1409-1419.

3. Mahalle halkının Türkiye'ye geliştçe yaşadığı sorunlar nelerdir
4. Mahalle halkının bölgeye iskânına yöre halkı nasıl tepki vermiştir.
5. Mahalle halkı Türkiye'ye geldikten sonra ne gibi zorluklar yaşamıştır
6. Mahalle halkının başlıca geçim kaynakları nelerdir
7. Mahalle halkının yöre halkıyla kız alıp verme durumu nedir
8. Mahalle halkının Türkiye'de başka alanlara göç etme ve Mahalle nüfusunun genel gidişatı nasıldır (Artma/azalma)
9. Mahalle halkının göç ettikleri yerdeki akrabalarıyla iletişim durumu nasıldır
10. Mahalle halkının kendi kültürlerini yaşatmak için yaptıkları faaliyetler nelerdir
11. Mahalle halkının Türk devletinden ve Türkiye'deki insanlardan genel beklentileri nelerdir?

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma deseni benimsenmiş olup yöntem olarak ise sözlü tarih yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların ortak amacı insan davranışlarını içinde yaşamış olduğu çevreyi, ortamı da göz önünde bulundurarak çok yönlü anlamaya çalışmaktır²⁰. Sözlü tarih yöntemi, geçmiş dönemlere ait belirli olaylara, durumlara, kurum ve kişilere ya da belgelere tanıklık eden canlı bireylerden görüşme tekniği ile verilerin toplandığı bir araştırma yöntemidir²¹.

Çalışma Grubu

Araştırmacının çalışma grubunu 1982 yılında Pakistan'dan Türkiye'ye göç eden ve mevcut durumda Van'ın Erciş ilçesine bağlı Ulupamir Köyünde yaşayan 50 yaş ve üstü 20 Kırgız Türk erkek katılımcı oluşturmaktadır. 50 yaş üstü kadın katılımcılardan bazıları araştırmaya katılmak istemediği bazılarınin sağlık problemleri olduğu için ayrıca köyün kapalı kültürel yapısından ötürü kadın katılımcılar ile görüşme yapılamamıştır. Gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenen katılımcıların seçiminde Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme, kartopu ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, araştırmacının çalışmanın amacına uygun olarak katılımcıları seçmesine yardımcı olmaktadır.²² Çalışmanın amacına uygun katılımcıların tespit edilmesinde Ulupamir Köy muhtarından destek alınmıştır.

²⁰ Ali Yıldırım, & Hasan Şimşek (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

²¹ Mehmet Tahir Dursun & Çağdaş Aydın (2022), Sosyal bilim araştırmalarında sözlü tarih yöntemi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(Özel Sayı 2), 1-18.

²² John W. Creswell (2013). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods pproaches. New York: Sage.

Tablo 1: Katılımcılara ilişkin Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Meslek
K1	Erkek	82	Emekli
K2	Erkek	57	Çiftçi
K3	Erkek	60	Çiftçi
K4	Erkek	65	Emekli
K5	Erkek	82	Emekli
K6	Erkek	80	Emekli
K7	Erkek	75	Emekli
K8	Erkek	65	Emekli
K9	Erkek	60	Çiftçi
K10	Erkek	52	Çiftçi
K11	Erkek	73	Emekli
K12	Erkek	80	Emekli
K13	Erkek	68	Emekli
K14	Erkek	59	Çiftçi
K15	Erkek	69	Emekli
K16	Erkek	63	Çiftçi
K17	Erkek	58	Çiftçi
K18	Erkek	62	Çiftçi
K19	Erkek	80	Emekli
K20	Erkek	78	Emekli

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların hepsinin (f:20) erkek olduğu; yaş aralıklarının en düşük 52 (f:1) en yüksek 82 (f:2) aralığında olduğu; meslek olarak ise yarısından fazlasının emekli (f:12); diğerlerinin ise çiftçi olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcılara ait içerisinde yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek gibi demografik bilgilerin yer aldığı kişisel bilgi formu ile katılımcılara yöneltilen soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış olan soruların yer aldığı formdur²³. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı esnek bir role sahiptir²⁴. Araştırmacı görüşme sırasında konunun detayına inmek, eksik kalan herhangi bir noktayı tamamlamak için bu sorulara ek sorular sorabilir²⁵. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulmasında Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında görev yapan iki alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Sorular amaç, anlam, anlaşılabilirlik ve kapsam açısından değerlendirilmiş; benzer cevapları içerebilecek sorulardan bazıları çıkarılmış, soru ifadelerine ekleme ve çıkarmalar yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir.

²³ Hilal Akman Dömbekci & Mehmet Akif Erişen (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(Özel Sayı 2), 141-160.

²⁴ Abbas Türnüklü (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 24(24), 543-559.

²⁵ Zeki Karataş (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1),

Verilerin Toplanması

Veriler, odak görüşmesi yoluyla 10.05.2024 tarihinde katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesi, katılımcı küçük bir grup ile grup yönetici veya lider arasında yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmamış bir görüşme veya tartışmada grup dinamiğinin etkisini kullanarak ayrıntılı bilgi edinme ve düşünce üretme olarak tanımlanabilir²⁶. Odak grup görüşmesi ortak bir amaç doğrultusunda belli bir zaman diliminde birlikte çalışan grubun görüşlerinin birlikte alındığı, grupta söylenenlerin diğerlerini ilgilendirdiği ve farkında olduğu bir görüşme türüdür²⁷. Odak grup görüşmelerinin temel amacı belirli bir konu hakkında katılımcıların bakış açılarını, duygularını, düşüncelerini, algılarını, tutumlarını, deneyim ve alışkanlıklarını, eğilimlerini detaylı bir şekilde ortaya koyabilmek ve konuya ilişkin derinlemesine bilgi edinmektir²⁸. Odak grup görüşmesinin en önemli faydalarından biri, görüşme sırasında grupta yer alan her bir katılımcının, diğer katılımcıların da görüşlerini duymasına bağlı olarak kendinde fark etmediği düşünceleri grup dinamiği içerisinde netleştirilmesidir²⁹. Odak grup görüşmelerinde grup büyüklüğünün kaç kişiden oluşması gerektiğine ilişkin farklı görüşler ortaya konulmuştur. Örneğin Byers ve Wilcox'a ³⁰göre 8–12 kişi; Edmunds'a ³¹göre 8–10 kişi; Krueger'a³² göre ise, 7-10 kişinin olması gerektiği belirtilmektedir. Edmunds³³ ve Krueger, Casey³⁴ grubun 10 kişiden fazla olması durumunda grup dinamiğinin düşeceğini, katılımcılar arasında etkileşimin azalacağını ve grup kontrolünün zorlaşacağını ve bu durumun karmaşa yaratacağı yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Bu yüzden çalışmanın odak grupları 10'ar kişilik farklı iki grup şeklinde oluşturulmuş ve araştırmacılar farklı iki odak grup görüşmesi gerçekleştirmişlerdir.

Katılımcılara araştırmacının amacı ve odak grup görüşmesi hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Araştırmacılar ile katılımcılar tanıştıktan sonra güven ortamının oluşması ve samimi, doğru bilgilerin elde edilebilmesi için başlangıçta kısa bir sohbet (15-20 dakika) gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler katılımcıların ve araştırmacıların birbirlerini görecektir şekilde daire şeklinde konumlandığı, sohbet ortamında yapılmıştır. Amaç katılımcıların kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayabilmektir. Araştırmacılar yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile odak grup görüşmesine başlamış, gerek görülen yerlerde sorulan soru ile bağlantılı ek sorular sorularak araştırmacının derinliği oluşturulmak istenmiştir. Görüşme esnasında detaylandırılması istenilen sorular, araştırmacılar tarafından katılımcıların yönlendirilmesinden kaçınılacak bir şekilde sorulmuştur. Hem zaman hem de veri kaybı

²⁶ Ann Bowling (2002). *Research Methods in Health: Investigating Health and Health Services*. Philadelphia, PA: McGraw-Hill House.

²⁷ Louis Cohen, Lawrence Manion, & Keith Morrison (2007). *Research Methods in Education* (6th ed.). London and New York, NY: Routledge Falmer.

²⁸ David W. Stewart & Prem N. Shamdasani (1990). *Focus groups: Theory and practice*. Applied social research methods series, Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.; Jenny Kitzinger (1994). "The methodology of focus groups: the importance of interaction between research participants", *Sociology of Health and Illness*, 16 (1), 103–121; Richard A. Krueger (1994). *Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research*. London: SAGE; Ömay Çokluk, Kürşad Yılmaz & Ebru Oğuz (2011). *A Qualitative Interview Method: Focus Group Interview*. *Journal of Theoretical Educational Science*, 4(1), 95-107.

²⁹ Jenny Kitzinger(1995), "Qualitative research: introducing focus groups", *British Medical Journal*, 311, 299–302.

³⁰ Peggy Yuhas Byers, & James R. Wilcox (1988). "Focus groups: an alternative method of gathering qualitative data in communication research", *Annual Meeting of the Speech Communication Association*, 74th, New Orleans, LA, November 3–6.

³¹ Holly Edmunds, (2000). *The Focus Group Research Handbook*. New York.

³² Richard A. Krueger (1994). *Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research*. London: SAGE Publishing

³³ Holly Edmunds, (2000). *The Focus Group Research Handbook*. New York: McGraw-Hill;

³⁴ Richard A. Krueger & Mary Anne Casey (2014). *Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research*. SAGE Publishing.

olmaması için katılımcılarından görüş ve izinleri doğrultusunda yapılan görüşmeler iki ayrı ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Gerçekleştirilen odak grup görüşmesi yaklaşık olarak 3 saat sürmüştür ve görüşme başarılı bir şekilde tamamlanmıştır. Gizlilik ilkesi doğrultusunda görüşmecilerin kimliği çalışmada saklı tutulmuş ve her katılımcı için K1, K2, K3, K18 şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Katılımcılardan özellikle K-1, K-5, K-6, K-12, K-19. Yaşları itibarı ile o dönemi en iyi bilen ve en iyi hatırlayan kişiler olduğu için tüm sorularda bu katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir.

Şekil 1: Katılımcılara ait görseller

Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizi öncelikle verilerin hazırlanması, düzenlenmesi, kodlanması ve bu verilerin temalara indirgenerek yorumlanma sürecini kapsamaktadır ³⁵. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre yorumlandığı betimsel analizde amaç, bu bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde doğrudan alıntılar yoluyla okuyucuya sunmaktır³⁶.

³⁵ John W. Creswell, & Vicki L. Plano Clark (2018). Designing and conducting mixed methods research (3rd ed.). Sage.

³⁶ Ali Yıldırım, & Hasan Şimşek (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

BULGULAR

Mahalle halkı (Ulupamir) hangi yıl hangi sebeple bölgeye göç ettiler?

K-1, K-6, K-19, K-20: Köyümüze hoş geldiniz. Aslında biz Türkiye'ye gelmek için ilk 1980 yılında başvurduk. Başvuruyu da o dönem aksakallılarımız (*Türklerde yol gösteren bilge kişiler, yaşlılar meclisi*) yaptı. Ama o dönem Türkiye çok karışıktı. Türkiye'de sağ-sol davası vardı. O yüzden Türkiye bizi almak istemedi ve bizi reddetti. Hatta o zaman Bülent Ecevit Başbakanı. Sonra Türkiye'de ihtilal oldu. Biz ihtilalden sonra tekrar başvurduk. O zaman bizi kabul etti. Biz Türkiye'ye 1982 yılının 8 ayının 8'inde geldik. Ben geldiğimde (K -1) 36 yaşındaydım. Bizi Türkiye'ye Kenan Evren getirdi. Biz Türkiye'ye gelmeden önce Pakistan'daydık. Ben evveliyatını şöyle anlatayım. Bizim atalarımız Afganistan'ın kuzeyinde yer alan Pamir dağlarında yaşıyorlarmış. Çarlık döneminde Stalin (*Sovyetler Birliği Hükümet Başkanı*) zulmünden kaçan atalarımız Afganistan'ın Pamir dağlarına yerleşiyorlar. 1978 yılına kadar hepsi yaşamlarını burada sürdürdüler. 1978-1979 yıllarında Sovyetlerin Afganistan'ı işgal girişimi vesilesiyle Afganistan'a saldırmamasından dolayı o gün var olan tüm aksakallılarımız Hacı Rahmankul Kul Han'ın önderliğinde Kırgızların soyunun devamı için göç etmek için karar alıyorlar. Biz nereye gidelim? diye düşünürlerken bize sınır olan Müslüman memleketi olan bununla birlikte en azından kültürel, dini ve manevi yönden bizimle ortak yönleri sahip olan Pakistan'a gidelim diye karar alıyorlar. Pakistan'da yaklaşık 4 yıl kalan atalarımız buranın coğrafi şartlarının ağır gelmeye başlamasından dolayı buradan da göç etmek zorunda kalıyorlar. Çünkü Pakistan çok sıcak bir memleket. Bizim atalarımız gibi eksi 40 derecede yaşamaya alışmış bir toplum için artı 45 dereceyi bulan sıcaklıklar coğrafi şartlar açısından çok ağır gelmeye başladı. Hatta yaklaşık 450 civarında büyüğümüz o dönemde sıcaktan hayatını kaybettiler. Bunun üzerine aksakallılarımız çözüm olarak tekrar göç etmeye karar verdiler. Liderlerimiz (6-7 kişi) iltica için ilk olarak o dönem Amerika'ya başvurdular. Amerika bizi almayı kabul ederek bizleri Alaska bölgesine yerleştireceğini ifade etti. O dönem Türkiye'nin Pakistanda Büyükelçiliği vardı. Aksakallılarımız o dönemde Türkiye Büyükelçiliği'ne de başvuruda bulundular. Hatta o zaman Aksakallılarımızla birlikte Türk Büyükelçiliğine ben de (K-1) gittim. Pakistan'ın o dönemki devlet başkanı olan Ziyâülhak durumu öğrenince o dönem Türkiye'nin başında olan Kenan Evren'ı Pakistana davet ediyor ve ona diyor ki: Bak burada sizin soydaşlarınız var ve burada (Pakistan'da) acı çekiyorlar. Bunları siz alın. Olursa sizinle olur. Amerika'ya vermeyin diyerek bizleri Türkiye'ye götürmesini Kenan Evren'e teklif ediyor. Kenan Evren 1981 yılında Pakistan'a geliyor geziyor ve görüyor. Sonra Birleşmiş Milletler aracılığıyla biz 1982 yılında Türkiye'ye geldik.

Mahalleye Ulupamir ismi verilmesinin sebebi nedir?

K-1, 5, 6, 11, 18, 19: Pamir bizim Afganistan'daki vatanımızın ismi. O dönemin Türkiye İskân Bakanı bizim aksakallılarımıza diyor ki 'Siz Pamir'den geldiniz. Burası da daha ulu olsun o yüzden Ulupamir olsun' demiş.

Mahalle halkının Türkiye'ye gelişte yaşadığı sorunlar nelerdir?

K-1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 20: Biz Türkiye'ye getirildiğimizde bu evler ve bu köy yoktu. Biz geldikten sonra bu köy kuruldu ve evler yapıldı. Biz Türkiye getirildiğimizde hepimizi buraya getirmediler. Bir kısmımızı, 80 haneyi ilk olarak Malatya Yeşilyurtta AFAD evlerine yerleştirdiler; 120 haneyi de buraya Van-Erciş'e getirdiler. Tabi biz Erciş'e geldiğimizde köy kurulmadığı ve evler yapılmadığı için biz yaklaşık 4 yıl boyunca VAN-ERÇEK'te kaldık. Sonra evler yapıp köy kurulunca bizi buraya getirdiler. Malatya'da kalan

80 aile herhangi bir sorun yaşamadılar. Malatyadakiler çok rahat ettiler. Çünkü oradaki vatandaşlar Müslümanlığın gereği olarak orda kalan ailelere ensarlık (*yardım eden, yardımcı*) yaptılar. İşini aşını her şeyini paylaştılar. Kardeşlerimiz, soydaşlarımız dediler. Velhasıl oradakiler hiçbir sorun yaşamadı. Ancak Van'a getirilenler ciddi sorunlar yaşadılar. Biz zaten Vana geldikten sonra, yaklaşık bir 6-7 yıl dünyadan bihaber yaşadık. O dönemde iletişim araçları da şimdiki gelişmemişti. Burada ne var ne yok bilmiyorduk. Türkçe bile bilmiyorduk. Sonra tabi artık yerleşmeye başladık. Hayvan beslemeye başladık. Türkçeyi öğrenmeye başladık. Yavaş yavaş açıldıkça bizim kulağımıza bazı şeyler gelmeye başladı. K-1, 5, 10, 19. Sizin de bildiğiniz gibi bu bölgede Kürtler var. Biz buraya getirilince dediler ki: 'Burası bizim, burası atalarımızın, babalarımızın yeri. Devlet sizi buraya getirdi ama buralar bizim yerimiz. Bu topraklarda atalarımızın ve bizim kanımız döküldü, dediler. Bu köyün (Uluşpamir) 1930'lu yıllarda yani Cumhuriyetin kurulduğu il yıllarda ismi Burhanlı Köyü olarak geçiyor ve aynı zamanda bu civardaki toprakların köylerin isimleri ise Palaklı, Burhanlı, Boynuzlu, Pirneşin, Söğütlü köyleri olarak biliniyor. Biz buraya gelmeden yıllar önce siz de mutlaka duymuşsunuzdur, bu bölgede 1930-1935 yıllarında Ağrı İsyanları, Muradiye isyanları, Zilan İsyanları olmuş. Daha sonra 1930'lu yıllarda bu bölgede bazı isyanlar ve ayaklanmalar çıkınca devlet o dönem bu köyleri tasfiye ederek burayı TİGEM'e (*Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü*) devrediyor. Daha sonra ilerleyen yıllarda bu köye "Altındere Köyü" ismi verilmiş. Biz geldiğimizde burası TİGEM'e bağlı Altındere harası (*at üretilen çiftlik*) olarak biliniyordu. Tabi biz geldikten sonra bölgedeki vatandaşlar bize baskı yapmaya başladılar. Siz niye geldiniz? Devlet sizi neden getirdi? Siz savaştan kaçtınız. Kendi memleketinizi savunmadınız, şeklinde sürekli ifadeler oldu. Vatandaşla çok ciddi sıkıntılar yaşadık. 30 yıl boyunca bizi kabullenemediler. Böyle olunca biz de uyum sağlamakta zorlandık. Ama şimdi daha iyiyiz. Tabi o dönemde özellikle sorun yaşamamızın en önemli nedenlerinden biri de Terör olayları, meselesi oldu.

Soru: Peki siz buraya gelmeden önce Devlet (Türkiye Cumhuriyeti) köydeki bu evleri ve yaşam alanını oluşturmuş muydu?

K-1, 6, 11, 13. Hayır yoktu. Biz geldikten sonra devlet bu evleri yaptı. Köy sonradan kuruldu.

Mahalle halkının bölgeye iskânına yöre halkı nasıl tepki vermiştir?

K-1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 12, 14, 15, 17, 19. İyi tepkiler vermediler. Çok kavgalar oldu. Ölümcül olmadı ama yaralanma şeklinde ciddi kavgalarımız oldu. Eskisi kadar olmasa da hala devam eden tartışmalar kavgalar var. Burada hemen karşıda karakol (*Köyün karşı girişinde karakol bulunmaktadır*) var. Devletin burada varlığının hissedilmesi yöre halkında bize gelen sıkıntıları daha az hissetmemize neden olmaktadır.

Soru: Siz bu toprakları nasıl aldınız?

K-1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 14, 19. Biz bu toprakları kendi cebimizden ödeyerek kendi paramızla aldık. Ama devlet (Türkiye Cumhuriyeti) bizlere yardımcı oldu. Devlet önce araziye verdi. Biz de uzun vadede devlete parayı ödedik. Biz bu toprakları ekip biçtik, kazandığımızla devlete borcumuzu ödedik. Ancak ilerleyen süreçlerde bazı sorunlar ortaya çıktı ve bu sorunlar günümüzde de hala devam etmektedir. Biz buraya geldiğimizde bilmiyorduk. Biz burayı devletin arazisi olduğunu düşünerek satın aldık. Aslında devlet 1930'lardaki olaylardan sonra buraları istimlak ederek TİGEM'e (*Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü*) devretmiş. 1930'lardaki olaylardan sonra burası yasak bölge olarak kalmış. Tabi bu toprakların TİGEM'e devredilmesinden sonra biz, buraya gelince devlet ilanlar

çıkardı. Devlet bu ilanları muhtarlar aracılığıyla tüm köylere dağıttı. Devlet bu toprakların eski sahiplerine dedi ki: Burada yeri olan, şahıs arazisi olan kim varsa gelsin başvurusunu yapsın; hakkını, parasını alsın. Biz burayı göçmenlere vereceğiz. Sonra bazıları gelip hakkını almış. Ancak almayanlar da olmuş. Sonra devlet bizi buralara yerleştirdi. İlerleyen süre içerisinde yıllar sonra bunlar gelip hak iddia etmeye başladılar. Mahkemesi hala devam edenler var. Şu an köyün içerisinde yer işgal edenler var. Bu yüzden sıkıntılı süreçler yaşandı ve hala da devam eden münferit olaylar var. Tabi biz de bu yüzden zaman zaman huzursuz oluyoruz.

Soru: Şahıs arazileri çıkıyor dediniz? Siz buraya yerleştirildikten sonra devlet size tapularınızı vermedi mi? Tapu size ait değil mi?

K-1, 6, 8, 11, 14, 19. Şöyle oldu. Biz buraya geldikten sonra devlet bize dedi ki: Biz size hane başına 40 dönüm arazi ve kişi başı da 30 tane koyun vereceğiz. Hatta ben (K-1) o zaman hanımla 2 kişi 60 koyun alacaktık. Biz de devlete hem arazilerin hem de hayvanların parasını yıllar içinde taksitler halinde ödeyecektik. K-1, 6, 8, 11, 14, 19 Ama öyle olmadı biz bunların üçte birini ancak alabildik. Biz geldiğimizde bir iskân müdürü vardı. Devletin bize vermiş olduğu birçok hakkımızı bu iskân müdürü vermedi. Sonra vefat etti. O vefat edince de birçok hakkımız kayboldu, gitti. Mesela biz geldiğimizde bize verilen bu arazilere karşılık, biz devlete 8 bin lira para ödedik. Yani bu araziler bize 8 bin liraya mal oldu. O zaman da 8 bin liraya İstanbul'dan 5 katlı apartman alanlar oldu. Kısacası biz arazilerin de köye yapılan evlerin de bize verilen hayvanların da parasını devlete ödedik. Devlet tapularımızı bize hemen vermedi, yıllar sonra alabildik. Fakat şöyle bir sıkıntı oldu. Bizden önceki arazi sahiplerinin bizimle bir işleri ya da davaları yok. Zaten biz de arazileri onlardan satın almadık. Bu vatandaşlar devletle mahkemelikler. Mesela şöyle oluyor. Vatandaşın diyelim bu köyde 20 dönüm arazisi var. Her ne kadar devlet o dönem de bu vatandaşlara çağrıda bulunmuş ya da ilana çıkmış olsa da vatandaş o dönem de ya korkudan ya başka bir sebepten gidip o dönem müracaat edip devletten hakkını almamış. Yıllar sonra ya bunların kendileri veya çocukları bu kez elindeki belgeyle tutmuş devleti mahkemeye vermişler. Dava yıllarca sürmüş ve sonra mahkeme vatandaşı elindeki belgeyle haklı buluyor ve vatandaşa arazisini geri veriyor. Böyle olunca da bir bakıyorsunuz vatandaş ya köyün arazisi veya köyün ortasındaki parsel üzerinde hak iddia etmeye başlıyor. Böyle olunca da kavgaya gürültü, huzursuzluklar oluyor.

Soru: Peki siz neden buradasınız? Bu bölgeye getirilmenizden herhangi bir politika ya da özel bir sebep olduğunu düşünüyor musunuz?

K-1, 5, 6, 7, 12, 19. Hayır özel bir sebep ya da politika olduğunu düşünmüyoruz. Çünkü devlet o dönemde bize sordu. Siz nerde kalmak istiyorsunuz? Adana'da mı? Konya'da mı?, Malatya'da mı? İstanbul dışında nereyi isterseniz sizi oraya yerleştireceğiz dediler. Bizim aksakallılarımız, büyüklerimiz de dediler ki: Biz -40 lardan gelen bir milletiz. Biz Pakistanda 46 dereceye varan sıcaklarda hep telef olduk. Sıcak bize yaramaz. Ne olursa olsun bize soğuk bir yer verin. Yani buraya gelmeyi bizim büyüklerimiz özellikle istedi. Hatta aksakallılarımız Türk heyetindeki görevlilere sordular. Kar var mı? Varsa ne kadar var? Heyettekiler ise, 1-2 metre kar olduğunu söyleyince büyüklerimiz kabul etti. Sonra baharda Mayıs ayında büyüklerimizi buraya getirip gösterdiler. Onlarda bakmışlar her taraf yemyeşil, çayır, dere, su, kar var. Demişler burası tam bize göre.

Mahalle halkı Türkiye'ye geldikten sonra ne gibi zorluklar yaşamıştır?

K-1, 2, 3, 4, 6, 11, 13, 16, 19, 20. Az önce de ifade ettiğimiz gibi genel olarak en çok arazi sorunu yaşadık. Bu sorun hala da günümüzde devam etmektedir. Devam eden mahkemeler var. Bunun dışında özellikle geldiğimiz ilk zamanlarda ırksal sorunlar yaşadık; ama şu an artık eskisi gibi değil. Tabi yine zaman zaman oluyor ama ciddi boyutta değil. Aslında biz Türkiye'ye geldikten sonra yaşadığımız en büyük problemlerden biri işsizlik oldu. İnsanlar uzun yıllar geçim sıkıntısı yaşadı. Bölgede iş yok. Biz de hayvancılıktan başka iş bilmiyoruz. Hayvancılık yaptık ama o da geçindirmiyordu. Erciş'te iş yoktu, sanayi yoktu, fabrika yoktu. Böyle olunca insanların bir kısmı Malatya'ya kayısı işine; İstanbul'a Deri işine, Muğla'ya inşaat işine gitmek zorunda kaldılar.

Soru: Şu an günümüzde bölgede iş olsa veya mevcut durumda; iş verme noktasında size karşı negatif bir ayrımcılık yapılacağını ya da yapıldığını düşünüyor musunuz veya böyle bir durumla hiç karşılaştınız mı?

K-3, 4, 8, 10, 15, 17. Yok olmuyor. Eskiden olsaydı olurdu. Ama şu an öyle bir durum yok. Zaten Erciş'te de iş yok. Ama günümüzde ayrımcılık olmuyor. Mesela günümüzde köyümüzde üretilen sütleri komşu köyler gelip alıp götürüyorlar. Bununla birlikte mesela bizim buradakilerin çoğu köy koruyucusu emeklisi. Bizim maaşlarımızın da neredeyse tamamı Erciş esnafında kalıyor. Biz bütün alışverişimizi orda yapıyoruz.

Mahalle halkının başlıca geçim kaynakları nelerdir?

K-1, 4, 9, 11, 13, 16, 17, 20. Köyümüzde koruculuk sistemi var. O yüzden korucular var. Her ailede bir köy koruyucusu var. Emekli olanlar var. Hayvancılık yapanlar var. Büyükşehirlere gidip çalışan gençlerimiz var. Mesela benim oğlum (X) Pizza'da müdür. Gençler burada durmuyor. Burada bazı aileler de burada kalan gençleri korucu yapmak istiyorlar ve yaptıkları var. Ama artık terör olayları bittiği için koruculuk sistemi de kalkacak. Yaşlılar da artık hayvancılık yapmıyor. Tarım olarak da sadece yem bitkileri var. Yonca ve korunga ekiyoruz. Samanı dışardan alıyoruz. Devletin hayvancılık konusunda bize pek bir katkısı yok. Köyümüzde hayvancılığın desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekiyor. Buğday, arpa vs. bizde yok. Bizim ata mesleğimiz hayvancılık. Yemek olarak da biz peynir, süt ve et ağırlıklı olarak tüketiyoruz. Geldiğimiz yer ve yaşam tarzımız belli. Köyde herkes kendi yağında kavrulmaya çalışıyor.

Mahalle halkının yöre halkıyla kız alıp verme durumu nedir?

K-1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 19, 20. Bizim yöre halkı ile kız alıp verme olayımız çok az. Gençlerimiz son 10 yıldır genelde artık kendileri konuşup, anlaşip evleniyorlar. Ama genelde kendi içimizde oluyor. Tabi ki tek tük te olsa dışarıya verdiğimiz ve dışardan aldığımız oldu. Ama genelde pek olmuyor. Biz kızlarımızı vermek istemiyoruz. Mesela benim de (K-10) kızlarım var. Ben yöre halkına vermedim, vermem de. Çünkü kültür farklılığı çok oluyor. Neden biliyor musunuz? Mesela bizde kadınlara zorbalık, ağırlık veya yüklenme yok. Yükün bütün ağırlığı erkektedir. Ama komşu köyde tarlayı da kadın vuruyor, ineği de kadın sağıyor, tezeği de o çıkarıyor, ev işlerini de o yapıyor. Yöre halkı kadınlara çok yükleniyorlar. Açıkçası onlardan kız da almak kız da vermek pek istemiyoruz. Mesela bende (K.18) 6 çocuk var. Kız da vermedim bölgeye kız da almadım. Kızlarımdan ikisi evli onları da Iğdır'da Azeri Türkü olan gençlere verdim.

Soru: Kız alırken veya kız verirken sizin kriterleriniz nelerdir? Neye bakıyorsunuz?

K-1, 5, 6, 8, 10, 14, 18, 19. Bizim için önemli olan Müslüman olması. Bunun dışında biz hiçbir şeye bakmıyoruz. Kızla çocuk kendi aralarında anlaşırsa hemen veriyoruz. Bir de imam nikahı yapmalarını şart koşuyoruz. Resmi nikahı evleneceklerle bırakıyoruz.

Mahalle halkının Türkiye’de başka alanlara göç etme ve Mahalle nüfusunun genel gidişatı nasıldır (Artma/azalma)?

K-1, 4, 5, 6, 8, 10, 14, 16, 17, 19. Köyümüzden dışarıya çok göç var. Size şöyle ifade edelim. Ankara Çubukta 70 hane var. Gölbaşında 35 hane var. Isparta da 7-8 hane var. Malatya da 32 hane var. Yozgat Yenifakılı da 77 hane var. Bu ailelerin hepsi bu köyden gitti. Onlarda gittikleri yerlerde genelde bir arada toplu olarak yaşamaya dikkat ediyorlar. Ama genel merkez burası (ULUPAMİR KÖYÜ). Düğünler, cenazeler genelde burada oluyor. Örneğin Yozgat-Yenifakılı da olan 77 aile düğün yapmak istediği zaman ve gelini bu köyden alıyorsa Yozgat’tan kalkıp buraya gelirler. Bizde düğünler kız evinde yapılır. Eğer gelini biz Yozgat’tan veya Malatya’dan alıyorsak biz oraya gideriz. Farklı illerde olanlar yaz mevsiminde buraya gelirler. K-1, 6, 19. Biz bu köye ilk geldiğimizde Malatya’dakiler de dahil toplam 1050 kişiydik. Şu anda sadece bizim köyde 1900 kişi var. Dışarda da (*Malatya, Isparta, Ankara, Yozgat, Isparta, İstanbul*) 2500 kişi var. Mevcut durumda aşağı yukarı toplam 4500 kişiyiz. Biz buraya geleli 42 yıl oldu. Ama aslına bakarsak sayımız çok artmadı. Çok göç veriyoruz. Nüfusumuz azalıyor. Şimdiki gençler doğum kontrolü falan yapıyorlar. Ondand da nüfusumuz azalıyor. Eğer biz eskisi gibi olsaydık biz de çoğalırdık.

Soru: Siz doğum kontrolüne karşı mısınız?

K-1, 5, 6, 10, 12. Kesinlikle karşıyız. Bizim nüfusumuzun çoğalması lazım. Mesela bakın Çin’e nasıl çoğaldılar. Hatta şimdi nüfus sorunu yaşıyorlar. Keşke biz de yapabilseydik. Mesela istatistiklere baktığımızda bizim bu köye her anlamıyla tam olarak yerleşmemiz 1986 yılında oldu. Köydeki sağlık evinin (sağlık ocağı) istatistiklerine, kayıtlarına göre 1986’dan 2005 yılına kadar köyde yıllık doğum oranı 210 ile 240 arasındadır. 210’nun altına hiç düşmemiş. Ama 2005’ten sonra günümüze kadar gelen süre içerisinde bu köyde yıllık doğum oranı 15-20’yi geçmiyor. Yine mesela bizim köydeki okullarımızda benzer bir durum söz konusu. Bizim köyümüzde zaten lise yok. Ama var olan ilk ve ortaokullarda da öğrenci sayısında ciddi bir azalma var. Örneğin istatistiklere baktığımızda eskiden ilkokullarımızda yıllık 550 öğrenci varken; şu anda 1. sınıftan 8. Sınıfa kadar olan tüm sınıf düzeylerinde toplam öğrenci sayısı 310 geçmiyor.

Soru: Köy deki vatandaşların eğitim durumu nedir? Örneğin köydeki kamu kurumlarında görev yapan memurlar dışardan mı yoksa bunların içerisinde sizin çocuklarınız da var mı?

K-1, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 14, 17, 19. Köyümüzde çocukları okutma oranı çok yüksek. Eğitim durumu çok yüksek. Kız, erkek fark etmez çocuğunu okutmayan hiç kimse yok. Mesela sağlık ocağının hemşiresi ve caminin imamı bizim köyün çocukları. Köy olarak Türkiye genelinde 280 tane memurumuz var. Savcısıdan tutun subayına, polisinden, komiserine, doktorundan itfaiyecisine, öğretmeninden hemşiresine kadar bu köyden çıkan çok memurumuz var. Memur olan da işte çocuk yapmıyor. Keyfine bakıyor. Bu da bizim için çok tehlikeli bir durum.

Soru: Siz bu durumu neye bağlıyorsunuz? Neden böyle oldu?

K-1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 20. (K-1, 10). Neden böyle olduk biliyor musunuz? Ben size söyleyeyim. Çünkü biz burada manevi eksiklik içerisindeyiz. Rızkı veren Allah'dır demiyoruz. Halkımız gerçekten bunu demiyor artık. Ama bölge halkı diyor ki tevekkül Allah, Rızkı veren Allah'tır. O yüzden çok çocuk yapıyorlar. K-1, 10. Mesela bakın bu ortamdaki yaşlıların hepsinin 6-7 tane çocuğu var. Ama şimdiki gençlerimizin 1 veya 2 çocuğu var. Asıl mesele ne biliyor musunuz? Şimdiki gençler rahatlarına çok düşkünler. Rahatlarına çok düşkün oldukları çocuk yapmıyorlar. Zahmet oluyor ya... Adam telefona bakıyor, bilgisayara bakıyor ama çocuğa bakmıyor. Gece çocuk ağlarsa uykum kaçır diyor. Ama bu rahatlık hem insan hem de devlet ve toplum için çok kötü bir şey. Halbuki şimdiki gençlerin evi var, arabası var, parası var, yiyeceği var. Şimdi her imkân var. Eskiden bizim zamanımızda böyle değildi. Biz çocuklarımızı yokluk içinde büyüttük. Şu an her şey hazır ama buna rağmen şimdiki gençler yine de çocuk yapmıyorlar.

Mahalle halkının göç ettikleri yerdeki akrabalarıyla iletişim durumu nasıldır?

K-1, 2, 4, 6, 10, 11, 12, 15, 17, 18. Biz zaten kopamıyoruz. İstesek de istemesek de kopamayız. Birbirlerimizde telefon numaralarımız var. Mesela ben (K-14) farklı illere gitmek istesem mutlaka bir Kırgız ailenin yanına giderim. Zaten bizim bu aileler ile kan bağımız var. Biz 1970'lerde Pamir Yaylasına çıkarken 30-40 çadırdık. Aynı Ertuğrul'un çadırı gibi. Daha sonra çoğaldık, çoğaldık, çoğaldık ve büyüdük. Şu an olduğu gibi hepimiz akrabayız. O yüzden bu ailelerin hepsinin birbirleri ile kan bağları var. Kırgızistan'dan zaman zaman gidip gelen akraba, eş dostlarımız var. Ayrıca şu ana kadar Kırgızistan'dan 50 gelin aldık.

Mahalle halkının kendi kültürlerini yaşatmak için yaptıkları faaliyetler nelerdir?

K-1, 5, 6, 10, 16, 19. Yani biz ekstra bir şey yapmıyoruz. Geldiğimiz günden beri örf ve adetlerimizi yaşamaya ve yaşatmaya çalışıyoruz. Ama tabii biz de çevreden etkileniyoruz. İster istemez bizde de kültürel anlamda bir bozulma olmaya başladı. Mesela düğünler yavaş yavaş değişmeye başladı. Örneğin normalde biz de davul zurna yok. Ama şimdi bizim düğünlerde de halay çekiyorlar bilmem ne yapıyorlar. Yine bizde normalde düğün salonu diye bir şey yok. Biz düğünlerimizi bahçede, açık alanda yapıyoruz. Ama şimdiki gençlerimiz düğün salonu tutmaya başladılar. Yine kılık kıyafetlerimiz değişmeye başladı. Kendi kültürümüze ait yerel kıyafetlerimizi sadece düğünlerde giymeye başladık. Mesela (K-7) biz eskiden günlük yaşam içerisinde de erkekler olarak kalpak takardık. Şimdi ise sadece düğünlerde ya da bayramlarda takıyoruz. Yemek kültürümüz de kalmadı. Şimdiki yeni nesil, makarna veya nadıl mı nodul mu (noodle) ismi her neyse o hazır yemekten yiyorlar.

Mahalle halkının Türk devletinden ve Türkiye'deki insanlardan genel beklentileri nelerdir?

K-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20. Bizim devletten elbette beklentilerimiz var. Örneğin eğitim konusunda gençlerimize destek olmasını istiyoruz. Mesela üniversiteye gidenlerden imkânı olmayanlar var. Çok zeki çocuklarımız var. O yüzden bu gençlerimize burs desteği bekliyoruz. Bununla birlikte eğer devlet bizim burada kalmamızı istiyorsa, burada kalan gençlerimize iş sağlaması gerekiyor. Özellikle gençlere yönelik iş sahalarının bu bölgede oluşturulması gençlerimizi bu bölgede tutabilmemiz açısından çok önemli. Ancak bu şekilde gençlerin köyden kopmasını engelleyebiliriz.

Hayvancılığın desteklenmesi gerekiyor. Kültürel yönden destek bekliyoruz. Mesela Kırgızistan'dan öğretmenler köyümüze getirilebilir. Çünkü bizim çocuklarımız şu an Türkiye'de eğitim alıyorlar ve buranın eğitim sistemine uyum sağlıyorlar. Haliyle böyle olunca bizim kendi geleneklerimizi ve dilimizi yaşatmak zor oluyor ve gün geçtikçe unutulmaya başlıyor. Bize göre bir milletin kimliği o milletin dilidir ve bunun mutlaka yaşatılması gerekiyor. Biz Ulupamir Köyünde birbirimiz ile Kırgızca konuşuyoruz ama biz bunun okul ortamında da devam etmesini istiyoruz. O yüzden biz buradaki okullarımızda Kırgız öğretmenlerimizin olmasını istiyoruz. Yine bölgemizde var olan ve geçmişten bu yana devam eden arazi sorunlarının giderilmesidir. Ayrıca devletimizin köyümüze yönelik tarım politikaları geliştirmesini istiyoruz. Yine en önemli beklentilerimizden bazıları sağlık imkanlarının ve sosyal alanların yetersizliğine yönelik devletin iyileştirme çalışmaları yapmasıdır. Siz de köyü gezip gördünüz (*Araştırmacılar köyün farklı bölgelerinde incelemelerde bulunmuştur*). Özellikle köyümüzde sosyal alanlar hiç yok. O yüzden bizlerde genelde kış mevsiminde insanlar birbirlerine evlerine ev ziyaretlerine giderler; birlikte yer birlikte içer muhabbet ederler. Dolayısıyla hem gençlerimiz hem de yaşlılarımız için birlikte vakit geçirebilecekleri ya da birlikte hareket etmelerini sağlayacak mekanlar talep ediyoruz. K-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18,19. 20. Ama genel olarak devletimizden memnunuz. Devletimiz var olsun. Allah başımızdan eksik etmesin. Devletimiz camimize destek çıkıyor, yolumuzu yapıyor, kışın kapanınca açıyor. Devletimiz daim olsun.

Soru: Geri dönmeyi hiç düşündünüz mü ya da düşünüyor musunuz?

K-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18,19. 20. Hayır düşünmüyoruz. Gençler artık buraya ve Türkiye'ye alıştı, burada büyüdüler. Biz yaşlılar da artık buraya alıştık. 42 sene oldu biz buraya geleli. Nereye gidelim artık. Biz gitsek de artık biz de orada yapamayız. İnsanlar orda hala çadırdaki, otağda yaşıyorlar. Biz burada ev hayatına alıştık. Hem sonra Kırgızistan çok soğuk. Ayrıca Türkiye ekonomik ve gelişmişlik açısından Kırgızistan'dan çok daha iyi. Ama oradaki akrabalarımızla ilişkilerimiz devam ediyor. Biz şimdiye kadar Kırgızistan'dan 50 gelin aldık. Oradan ara ara buraya gidip gelenler var.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen bulguların genel olarak değerlendirilmesine yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Bu çalışma Afganistan'ın Pamir bölgesinden Pakistan'a; 1982 yılında ise Pakistan'dan da Türkiye'ye göç eden ve Van ilinin Erciş ilçe sınırları içerisinde yer alan Ulupamir Köyü'ne yerleştirilen Kırgız Türklerinin yaşamlarını birçok yönüyle ele almaya odaklanmıştır. Araştırmaya dahil olan 50 yaş ve üstü katılımcılar (20 yetişkin) ile yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların; Siyasi ve sosyal sebeplerden ötürü önce Afganistan'a oradan da yine siyasi, kültürel ve iklim faktörlerine bağlı olarak çeşitli nedenlerden ötürü Pakistan'a zorunlu göç etmek zorunda kaldıklarını vurguladıkları görülmüştür. Hacı Rahmankul Kul Han'ın (Rahmankul Cabbarkuoğlu) önderliğinde, Kırgızların soyunun devamı için alınan göç kararı için aksakallılar meclisinin önce Amerika'ya başvurduğu ve o dönemki Amerikan hükümeti tarafından Alaska Bölgesinin kendilerine yer olarak gösterildiğini ancak dil din ve kültürel açılardan asimile olmak endişesiyle bu kararlarından vazgeçerek; iltica etmek için Türkiye'ye yöneldiklerinden bahsetmişlerdir. Kendilerine yeni yurt edinme arayışında olan Kırgızların rotalarını Türkiye'ye çevirmelerine gerekçe olarak ise dil, din, kültürel ve ırk açısından ortak özelliklere sahip olma durumları ifade edilmiştir. Katılımcılar

Türkiye'ye kabul edilmelerinde o dönem Pakistan devlet başkanı olan Ziyâülhak ile Türkiye Cumhuriyeti devlet başkanı Kenan Evren'in yakın ikili ilişkilerinin ve Kenan Evren'in 1981 yılında Pakistan'a yapmış olduğu ziyaretin etkili olduğuna değinmişlerdir. Ebru Yıldız³⁷ tarafından yapılan *"Ulupamir Köyü Kırgız Türkleri'nin Yaşayan Gelenekleri"* adlı çalışmanın sonucu bu çalışmanın sonuçlarını doğrulamaktadır.

Katılımcılar köye Ulupamir isminin verilmesinde atalarının bir dönem yaşamış olduğu ata toprağı Pamir bölgesinin esin kaynağı olduğuna vurgu yapmışlardır. Katılımcılar Türkiye'ye geldikten sonra Malatya'ya yerleştirilen Kırgız Türklerinin herhangi bir sorun yaşamadıkları aksine yöre insanlarından yardım ve destek görerek çok rahat ettiklerine dikkat çekerken; özellikle Vana yerleştirilen Kırgız Türklerinin ise, dil (Türkçe bilmeme), işsizlik, etnik durum, arazi, toprak ve aidiyet konularında yöre insanlarıyla ciddi sorunlar yaşadığına vurgu yapmışlardır. Ancak son dönemlerde yöre halkıyla ilişkilerinde bir düzelmenin olduğu, kültürel ve ekonomik alanlarda yöre insanlarıyla etkileşim halinde olduklarını; ırk ve etnik konuların geçmiş dönemlerde olduğu kadar artık sorun teşkil etmediğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, mahalle halkının bölgeye iskanına yöre halkının ciddi tepkiler gösterdiği, yöre halkıyla birebir ve kitlesel şiddet olayları kavgalar yaşadıkları ve bu kavgaların hala günümüzde devam ettiği ancak bu kavgaların günümüzde dozu düşmüş münferit birkaç olay şeklinde devam ettiği yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Devam eden sorunların başında arazi sorunlarının olduğunu belirten katılımcılar, ayrıca mahalle halkının bölgede huzur ve güven içerisinde yaşamalarında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kanun, nizam gücü ile birlikte bölgede bulunan kolluk kuvvetlerinin varlığının etkili olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Mahalle halkı Türkiye'ye geldikten sonra en çok işsizlik konusunda zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar geldikleri dönemde kendilerinin hayvancılıktan başka iş bilmemeleri ve bölgede sanayi tesisleri ile fabrikaların olmayışını bu sorunun temel gerekçeleri olarak öne sürmüşlerdir. Katılımcılar köyün başlıca geçim kaynakları olarak ise ilk sırada köy koruyuculuğunu, ikinci sırada ise hayvancılığı temel geçim kaynağı olarak belirtmişlerdir. Ancak terör olaylarının azalmasına bağlı olarak gelecekte koruyuculuk sisteminin kalkma ihtimalinin yüksek olması bununla birlikte gençlerin hayvancılık yapmak istememeleri, yaşlıların da hayvancılık yapmak için gerekli olan fiziksel beden gücüne artık sahip olmamalarından ötürü köyün ekonomisinin her geçen gün zayıfladığına vurgu yapmışlardır. Öte yandan hayvancılık maliyetlerinin artması ve devletin hayvancılık konusundaki desteklerinin yetersiz olduğunu ifade eden katılımcılar köyde en çok süt, peynir ve et üretiminin gerçekleştirildiğini ve bu ürünlerin tüketildiğini belirterek köy halkının kendi yağında kavrulan bireyler olduğuna dikkat çekmişlerdir. Katılımcılar yöre halkı ile kız alıp verme olayının yok denecek kadar az olduğunu belirterek, Köyde gençlerin artık günümüzde kendilerinin tanışıp görüştüğü kişiler ile evlendiklerini ve bunun genelde kendi içlerinde olduğunu; Kırgız Türklerinde İmam nikahının esas olduğunu, resmi nikahın gençlerin tercihi bırakıldığını ve evlilikte özellikle kız verirken erkeğin Müslüman olmasının temel kriter olarak sorgulandığını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılar, köyden Türkiye'nin farklı bölgelerine göçler olduğuna ve bunun son dönemlerde arttığına, özellikle gençlerin köyde kalmak istemediklerine, köyün nüfus artış hızının her geçen gün azaldığına, kendilerinin Ulupamir Köyü'nün yetişkinleri olarak doğum kontrol konusuna mesafeli olduklarına ve bunu istemediklerine ancak kendi gençlerinin çok çocuk yapmak istemediklerine ve buna bağlı olarak az çocuk yaptıklarına; şimdiki gençlerin

³⁷ Ebru Yıldız (2022), *Ulupamir Köyü Kırgız Türklerinin yaşayan gelenekleri*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

imkanlarının geçmiş insanlara nazaran çok daha fazla olmasına rağmen, rahatına düşkün olmalarına bağlı olarak çocuk yapmadıklarına; bu durumun Kırgız Türkleri olarak köyde manevi bir boşluk içerisinde olduklarına; ve az çocuk yapma konusunda gittikçe Türklere benzediklerine; Türklere eskiden olduğu gibi “Rızkı veren Allah’tır” algı ve düşüncesinin artık hakim olmadığına ama bu düşüncenin bölgedeki Kürt vatandaşlarında hala geçerli hakim düşünce olduğuna; gençlerin az çocuk yapma tercihlerinin milletlerin ve devletlerin geleceği açısından çok büyük bir tehlike oluşturduğuna; köyde çocukların okutulma oranının cinsiyet ayırt etmeksizin çok yüksek olup, köyün eğitim düzeyinin oldukça yüksek olduğuna, Ulupamir köyünün mensuplarından olup Türkiye’nin farklı bölgelerinden görev yapan 280 civarında farklı alanlarda memuriyetini icra eden gençlerinin olduklarına; dikkat çekmişlerdir. Katılımcılar köy halkının hem köyden Türkiye’nin farklı illerine göç eden eş dost ve akrabalarıyla hem de Kırgızistan’da yaşayan eş dost ve akrabalarıyla temas halinde olduklarını, onlarla ilişkilerinin güçlü olduğunu ve zaman zaman birbirlerini ziyarete gidip geldiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar geldikleri günden bu yana köyde kendi kültürlerini gelenek ve göreneklerini yaşamaya ve yaşatmaya özen gösterdiklerini; ancak zaman içerisinde ister istemez kendilerinin de çevreden etkilendiklerini, kültürel anlamda bir değişim ve bozulmaya maruz kaldıklarını ve bu durumun düğün geleneklerinden, giyim kuşamdan, yemek kültürüne kadar pek çok duruma yansıdığı ve geleneklerin yaşatılması hususunda gençlerin yaşlılar kadar hassas olmadığını vurgulamışlardır.

Son olarak katılımcılar, eğitime destek, köyde kalan gençlerin iş sahibi olmaları; hayvancılığın desteklenmesi ve özendirilmesi; kültürel gelişimin desteklenmesi ve buna bağlı olarak Kırgızistan’dan öğretmen ve eğitimcilerin bölgeye getirtilmesi; Geçmiş dönemlerden kaynaklanan köydeki arazi sorunlarının çözüme kavuşturulması; bölgeye yönelik tarım politikalarının geliştirilmesi, köydeki sağlık ve sosyal yaşam merkezlerinin tesis edilmesi var olan sağlık merkezinin (sağlık ocağı) ise iyileştirilmesi konularında Türkiye Cumhuriyeti Devletinden ciddi beklentileri olduklarını ifade etmişlerdir. Son olarak, katılımcılar artık geri dönmeyi düşünmediklerini belirterek; pek çok anlamda (ekonomi, iklim, gelişmişlik düzeyi, yaşam şartları vb.) Türkiye’nin Kırgızistan’dan daha ileri ve önde olmasına bağlı olarak hayatlarına burada devam etmek istedikleri ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin varlığına ve birliğine duacı oldukları yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Alarslan, 2009³⁸; Urmanbetova, 2015³⁹; Çetin, 2017⁴⁰; Keleş, 2017⁴¹; Öztürk, Dönmez, 2018⁴²; Avcı, 2019⁴³; Doğan, 2019⁴⁴; Şimşek, 2019⁴⁵; Yüzüğüldü, 2019⁴⁶;

³⁸ Emre Alarslan (2009), Van ili Erciş ilçesi Ulupamir Köyündeki geleneksel at yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.

³⁹ Zarina Urmanbetova (2015), Ulupamir Köyü Kırgız topluluğunun etnik sınırlarını ve kimliklerini oluşturmada göç sürecinin rolü. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

⁴⁰ Nurullah Çetin, (2017), Van Ulupamir Kırgız Türklerinin siyasi tarihi ve kültürleri. Yüksek Lisans Tezi. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bitlis.

⁴¹ Ahmet Keleş, (2017). Ulupamir Köyü Kırgızlarının göç süreci ve sosyo kültürel gelişim tarihi. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

⁴² Cemal Öztürk & Gökhan Dönmez (2018), Biçimsel Olmayan Bir Örgüt Olarak Aksakallılar Meclisi: Ulupamir Kırgızlarından Bir Örnek, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (21), 198-217.

⁴³ Cem Ozan Avcı (2019). Güvenlik koruculuğu sisteminde iskanlı göçmenler: Van Ulupamir Kırgızları örneği. Yüksek Lisans Tezi. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

⁴⁴ Muhammed Doğan. (2019), Kırgız Türklerinin Ulupamir’e Göçü. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

⁴⁵ Ali Rıza Şimşek, (2019). Ulupamir Kırgızlarında kuşaklar arası sosyo-kültürel değişim. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

⁴⁶ Sevda Yüzüğüldü (2019). Kırgız keçe sanatı (Van İli Erciş İlçesi Ulupamir Köyü Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.

Topci, 2021⁴⁷; Küçükkaya, 2022⁴⁸; Yıldız, 2022⁴⁹; Yayabaşı, 2023⁵⁰; Çaylık, 2024⁵¹ tarafından yürütülen çalışmalardan elde edilen bulgular bu çalışmanın sonuçlarıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilmiş bulguların Ulupamir Kırgız Türkleri'nin yaşamlarını pek çok farklı yönüyle ele alacak olan araştırmacılara kaynak teşkil edebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aktın, Kibar & Tekir, Hürü Sağlam (2018), "Social Studies Teacher Candidates' Experiences about Doing Oral History" *International Online Journal of Educational Sciences*, Cilt: 10, Sayı: 2, ss. 295-310.
- Alarслан, Emre (2009), "Van ili Erciş ilçesi Ulupamir Köyündeki Geleneksel At Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri" Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Avcı, Cem Ozan (2019), "Güvenlik Koruculuğu Sisteminde İskanlı Göçmenler: Van Ulupamir Kırgızları Örneği" Yüksek Lisans Tezi. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bowling, Ann (2002), "Research Methods in Health: Investigating Health and Health Services", Philadelphia: McGraw-Hill House.
- Byers, Peggy Yuhas & Wilcox, James R. (1988), "Focus Groups: An Alternative Method of Gathering Qualitative Data in Communication Research", Annual Meeting of the Speech Communication Association, 74th, New Orleans, LA, November 3 6.
- Cohen Louis, Manion Lawrence, & Keith Morrison (2007), "Research Methods in Education" London/New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Creswell, John W. (2013), "Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Pproaches" New York: Sage.
- Creswell, John. W. & Plano Clark, Vicki. L. (2018), "Designing and Conducting Mixed Methods Research" (3rd ed.). Sage.
- Çaylık, Uğur (2024), "Ulupamir Kırgızlarının Halk Kültüründe Giyim Kuşam Geleneği" Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Çetin, Nurullah (2017), "Van Ulupamir Kırgız Türklerinin Siyasi Tarihi ve Kültürleri" Yüksek Lisans Tezi. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bitlis.
- Çokluk Ömay, Yılmaz Kürşad & Oğuz Ebru (2011). "A Qualitative Interview Method: Focus Group Interview". *Journal of Theoretical Educational Science*, Cilt:4, Sayı:1, ss. 95-107.

⁴⁷ Davut Topci, (2021). Ulupamir Kırgızlarında dini hayat. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami Araştırmalar Enstitüsü, Ankara.

⁴⁸ Şüheda Küçükkaya (2022). Ekosistem perspektifi bağlamında Ulupamir Kırgız Köyü ve çevre köyler arasındaki sosyo-kültürel uyum ve sosyal politika gereksinimleri üzerine bir inceleme. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul;

⁴⁹ Ebru Yıldız (2022), Ulupamir Köyü Kırgız Türklerinin yaşayan gelenekleri. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

⁵⁰ Murat Yayabaşı (2023), Ulupamir Köyü Kırgızlarının Yenifakılı ilçesine göç süreci ve sosyo-kültürel yaşama uyumları. Yüksek Lisans Tezi. Kapadokya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü. Nevşehir.

⁵¹ Uğur Çaylık (2024). Ulupamir Kırgızlarının halk kültüründe giyim kuşam geleneği. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

- David W. Stewart & Prem N. Shamdassani (1990), "Focus groups: Theory and practice. Applied social research methods series, Thousand Oaks". CA: Sage Publications, Inc.;
- Doğan, Muhammed (2019), "Kırgız Türklerinin Ulupamir'e Göçü" Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Dömbekci, Hilal Akman & Erişen, Mehmet Akif (2022), "Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 22, Özel Sayı: 2, ss.141-160.
- Dursun, Mehmet Tahir & Aydın, Çağdaş (2022), "Sosyal Bilim Araştırmalarında Sözlü Tarih Yöntemi". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 22, Özel Sayı: 2, ss.1-18.
- Edmunds, Holly (2000), "The Focus Group Research Handbook". New York: McGraw-Hill,
- Jenny Kitziinger (1994), "The Methodology of Focus Groups: The Importance of Interaction Between Research Participants", *Sociology of Health and Illness*, Volume:16, Number: 1, pp.103–121.
- Jenny Kitziinger (1995), "Qualitative Research: Introducing Focus Groups", *British Medical Journal*, Vol: 311, pp. 299–302.
- Karataş, Zeki (2017), "Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi" *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı:1, ss. 68-86.
- Keçe, Murat & Merey, Zihni (2011), "İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi" *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1, ss.110-139.
- Keleş, Ahmet (2017), "Ulupamir Köyü Kırgızlarının Göç Süreci ve Sosyo Kültürel Gelişim Tarihi" Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Kırgız, Ayşe Nur (2009), "Van Ulupamir Kırgız Ağı Üzerine Derleme Çalışması (İnceleme-Metin- Sözlük)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Krueger, Richard A. & Casey, Mary Anne (2014), "Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research. SAGE Publishing.
- Krueger, Richard A. (1994), "Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research", London: SAGE Publishing.
- Küçükkaya, Şüheda. (2022), "Ekosistem perspektifi bağlamında Ulupamir Kırgız Köyü ve çevre köyler arasındaki sosyo-kültürel uyum ve sosyal politika gereksinimleri üzerine bir inceleme". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kyvıg, David E. & Marty, Myran. A. (2000), "Yanıbaşımızdaki Tarih" (Çev: Nalan Özsoy). İstanbul: T. V. Y. Y.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009a), "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı". Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009b), "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı". Ankara: MEB Yayınları.
- Öztürk, Cemal & Dönmez, Gökhan (2018), "Van-Erciş'teki Ulupamir Kırgızları ve Biçimsel Olmayan Bir Örgüt Olarak Aksakallılar Meclisi". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 21, ss.198-217.
- Ritchie, Donald A. (2015), "Doing Oral History". New York: Oxford University.

- Sarı, İbrahim (2007), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi”. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, Ali Rıza (2019), “Ulupamir Kırgızlarında Kuşaklar Arası Sosyo-Kültürel Değişim” Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Topci, Davut (2021), “Ulupamir Kırgızlarında Dini Hayat”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami Araştırmalar Enstitüsü, Ankara.
- Tural, Ayşegül (2017), “Prospective Social Studies Teachers’ Attitude towards Oral History Studies”. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, Cilt: 6, Sayı: 3, ss. 1409-1419. <https://doi.org/10.14686/buefad.346862>
- Türnüklü, Abbas (2000), “Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Cilt: 24, Sayı: 24, ss. 543-559.
- Ulusoy, Kadir (2011), “Türk Toplum Hayatında Yaşatılan Kahve ve Kahvehane Kültürü (Bir Sözlü Kültür ve Sosyal Çevre Eğitimi Çalışması)”. *Milli Folklor Dergisi*, Sayı: 23, ss. 159-169.
- Urmanbetova, Zarina. (2015), “Ulupamir Köyü Kırgız Topluluğunun Etnik Sınırlarını ve Kimliklerini Oluşturmada Göç Sürecinin Rolü”. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yayabaşı, Murat (2023), “Ulupamir Köyü Kırgızlarının Yenifakılı İlçesine Göç Süreci ve Sosyo-Kültürel Yaşama Uyumları”. Yüksek Lisans Tezi. Kapadokya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü. Nevşehir.
- Yıldırım, Ali. & Şimşek, Hasan. (2018), “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ebru (2022), “Ulupamir Köyü Kırgız Türklerinin Yaşayan Gelenekleri”. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Yılmaz, Şirin (2016), “Ulupamir Köyünde Halk İnançları ve Halk Hekimliği Uygulamaları”, *Millî Folklor Dergisi*, Cilt: 28, Sayı:109, s.187-200.
- Yüzügüldü, Sevda (2019), “Kırgız Keçe Sanatı (Van İli Erciş İlçesi Ulupamir Köyü Örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.